

Geknieelde schaaldraagster gemaakt door de meester (h 46 cm). Coll. AfricaMuseum van Tervuren.

termen als Urua, Manyema, ed.” Olbrechts stelt zich in zijn boek geen enkele vraag over hoe en van wie de objecten bekomen werden.

Het enige object waarvan de juiste herkomst zou gekend zijn is de knielende schaaldraagster van het museum van Tervuren (foto hierboven). Men neemt aan dat H. Bure het beeld rechtstreeks heeft verkregen van een lokale chef Kanunu, een vazal van de Buli-prins.

Buli-stijl zitbanken van de meester: beschikbaar als commercieel product zonder regalia status of beschikbaar ten gevolge van politieke instabiliteit?

Hoe kan verklaard worden dat Buli-stijl sculpturen van de meester, meer specifiek de kariatide stoelen, die door iedere expert een regalia status toegekend worden en bijgevolg door de gemeenschap als ‘sacraal/magisch’ gezien worden, verkregen werden door westerlingen zonder speciale banden met de gemeenschap of met de heerser? Misschien hadden de Buli-stijl sculpturen van de meester helemaal geen regalia status. Ze werden misschien onmiddellijk na het maken als een commercieel product aangeboden aan toevallige geïnteresseerde westerse passanten.

P. Gossiaux (2006) daarentegen verklaart de toenmalige beschikbaarheid van de Buli-stijl objecten op basis van politieke, sociologische en religieuze argumenten. Gossiaux beweert dat de Buli-streek, tegen het einde van de 19de eeuw, te lijden had van extreme armoede en dat ze onder constante bedreiging stond van militaire konvooien en Arabische slavenjagers. Volgens hem was de streek in complete chaos met politieke instabiliteit tot gevolg. Dit zou de beschikbaarheid van regalia kunnen verklaren. Alhoewel, A. Delcommune heeft gans de streek doorkruist in 1892 en hij vond er economische en sociale welvaart. Hij zegt expliciet dat de streek vrij was van militaire tussenkomsten en Arabische raids. (Delcommune (1922) 2de volume, hoofdstuk 24). P. Gossiaux (2006) en F. Neyt (1994) leggen de nadruk op het feit dat er in de streek vele lokale heersers waren, meestal vazallen van de Buli-prins. Iedere lokale leider moet over regalia beschikt hebben bekomen bij zijn investituur, soms van de prins zelf. Indien de veronderstellingen van Gossiaux juist zijn dan kan men zich toch afvragen waarom westerlingen een gevaar-

Kariatide stoelen met één ondersteunende figuur komen het meest voor

lijke streek zouden bezoeken en etnische objecten trachten te verwerven in een gebied in totale chaos.

Buli-stijl zitbanken van de meester met één ondersteunend figuur

Kariatide zitbanken of stoelen met één ondersteunende figuur (enkelvoudige stoelen) komen het meest voor. Kariatide stoelen met twee figuren en beelden met een schaal zijn minder frequent. De kariatide stoelen kunnen nog ingedeeld worden in stoelen met recht opstaande en stoelen met knielende figuren. Enkelvoudige stoelen waren waarschijnlijk op het tijdstip en plaats van verwerving het gemakkelijkst te maken, het gemakkelijkst te transporteren en het goedkoopst. Ze zijn gemakkelijk te integreren in een westers interieur. Dat is misschien de reden waarom enkelvoudige kariatide stoelen het meest aanwezig zijn in etnische verzamelingen.

Buli-stijl zitbanken van de meester: bijna identiek ten gevolge de afkomst van eenzelfde hofhouding of door hun commercieel succes?

In Afrika worden etnische objecten door een lokale beeldhouwer op vraag gemaakt voor een bepaald individu, een familie, een clan of voor de gemeenschap. De rituele specialist bezorgt indien nodig en achteraf het voorwerp zijn magische kracht om aan de gevraagde eisen en de behoeften te voldoen. De behoeften zijn gebaseerd op traditie, religieus geloof, toekomstige voorspoed, verwachte protectie, elementen van macht en autoriteit, enz... Niettegenstaande het feit dat iedere etnische groep zijn eigen stijl en karakteristieken bezit, is het zeer onwaarschijnlijk twee authentieke Afrikaanse objecten te vinden die aan dezelfde behoeften voldoen en die wat het uiterlijk

aspect betreft bijna of helemaal identiek zijn. Het individu of de gemeenschap wil zich onderscheiden van zijn burens en van andere etnische groepen. De identiteit van de beeldhouwer daarentegen is in het algemeen niet belangrijk. Hij werkt meestal incognito.

De figuren van de kariatide stoelen die door de meester zijn gemaakt, hebben dezelfde haarstijl, dezelfde scarificaties op dezelfde plaatsen. De positie en de vorm van de handen, benen, voeten, borsten en zelfs het ondersteunend voetstuk zijn dezelfde. Sommige van de beelden zijn in hun totaliteit nauwelijks van elkaar te onderscheiden. Olbrechts (1946) zelf verwijst op bladzijde 71 van zijn boek *Plastiek van Kongo* naar de sterke gelijkenissen wat vorm en stijl betreft tussen de verschillende sculpturen: "Het is mogelijk gebleken verschillende stukken plastiek, verspreid in meerdere musea en verzamelingen aan te duiden die door uitvoering en stijl zo sterk met deze figuur verwant zijn, ik zou haast zeggen met deze figuur zo identisch zijn...". Hoe kan het verklaard worden dat alle figuren van de meester zulke extreem gedetailleerde gelijkenissen vertonen wanneer dit niet de gewoonte is in Afrika in het algemeen en zeker niet voor Luba-sculpturen in het bijzonder. Het feit dat ze van eenzelfde koninklijke hofhouding afkomstig zijn zou een verklaring kunnen zijn. Een andere logische verklaring zou echter ook kunnen zijn dat de meester steeds bij hetzelfde initieel ontwerp/prototype is gebleven en dit steeds hermaakte ten gevolge het commercieel succes ervan.

Buli-stijl sculpturen van de meester: kleur in functie van de voorkeur van de klanten?

Een belangrijk onderscheid is dat sommige beelden volledig zwart zijn en dat andere in maagdelijk okerkleurig hout

Kariatide stoelen van de meester met een of twee figuren (h 55 en 53 cm).

© The Trustees of the British Museum en Einstein 1932

De Buli-stijl beelden van de meester zijn bijna altijd in perfecte staat

zijn. Het haar en de diadeem van de figuren zijn echter altijd zwart. Dit gedeeltelijk zwart maken ziet men op geen enkel ander authentiek Luba-beeld.

Een mogelijke verklaring zou kunnen zijn dat de voorkeur van bepaalde westerse klanten naar zwarte beelden gaat en dat andere klanten de okerkleur van onbehandeld hout verkiezen. Vergeet niet dat het fenomeen van het zwart maken van gedeelten van een sculptuur ook vastgesteld is bij commerciële Yambio-stijl sculpturen zoals hierboven vermeld.

Buli-stijl sculpturen van de meester: praktisch geen sporen van gebruik en niet aangetast door insecten

Afrikaanse voorwerpen zijn dikwijls bedekt met een zwarte pasta om hen ‘sacraal/magisch’ te maken en/of ze te beschermen tegen kleine schade ten gevolge van gebruik of tegen insecten. De bedekking kan ook het gevolg zijn van plengoffers. Geen enkele van de sculpturen die door de meester van Buli zijn gemaakt toont duidelijk sporen van gebruik en geen enkele is aangetast door insecten. Een verklaring zou kunnen zijn dat deze voorwerpen nooit in een lokale Afrikaanse omgeving zijn gebruikt of dat ze soms direct na het vervaardigen naar Europa zijn geëxporteerd.

Sommige Buli-stijl beelden zijn in zwaar hout andere in licht hout. Dit kan afhangen van de voorkeur van de beeldhouwer, maar ook religieuze elementen kunnen een rol spelen.

De Buli-stijl van de meester: een archaische stijl?

In dit stadium zou men zich kunnen afvragen of de ‘Buli-stijl van de meester’ niet geïnspireerd is op een ‘archaische’, langwerpige gezichtsstijl, die de meester gezien heeft op authentieke sculpturen. De meester heeft misschien deze ‘archaische’ stijl aangepast om commerciële beelden te

maken op dezelfde manier zoals authentieke Ubangi-beelden als prototype werden gebruikt om nieuwe commerciële Yambio-stijl beelden te maken. Andere aspecten die in het onderzoek over de authenticiteit van Buli-stijl sculpturen belangrijk zijn, zullen samen met de nodige besluiten in een volgend aansluitend artikel worden behandeld.

jefverbinnen@yahoo.com

Jef Verbinnen was na een wetenschappelijke opleiding werkzaam in de electriciteitssector. Als hobby tekent en schildert hij de menselijke figuur. Zijn aanvankelijke interesse voor Europese volkskunst is ten gevolge het veelvuldig reizen geëvolueerd naar een interesse voor tribale kunst. Sinds bijna veertig jaar verzamelt hij objecten uit Afrika en Azië, oude keramiek, etnische juwelen en kralen, etnische textielen...

Literatuur

- Bacquart, J-P.** (2000). *The Tribal Arts of Africa*. London: Thames and Hudson Ltd
- Delcommune, A.** (1922). *Vingt année de Vie Africaine*. Bruxelles: F. Larcier
- Einstein, C.** (1932). *La sculpture Africaine*. Paris: les éditions G. Crès & Cie
- Grootaers, J.L.** (red.) (2007). *Ubangi*. Brussels: Mercatorfonds
- Grunne, B. de** (red.) (2001). *Mains des maîtres – A la découverte des sculpteurs d’Afrique*. Bruxelles: BBL
- Neyt, F.** (1993). *Luba – Aan de bronnen van de Zaire*. Antwerpen. Paris: Etnografisch Museum – Musée Dapper
- Olbrechts, F.M.** (1946). *Plastiek van Kongo*. Antwerpen: Standaard
- Piret, C-H.** (1996). *Essai de catalogue raisonné*. In: *Tribal Arts* nr. 10 ‘été’ 1996
- Petit, P.** (1995). *Le kaolin sacré et les porteuses de coupe luba du Shaba*. In: De Heusch, L. (red.) (1995). *Objets-signes d’Afrique*. Gent: Snoeck-Ducaju & Zoon
- Theuvs, T.** (1962). *De Luba-Mens*. Tervuren: Annales M.R.A.C Science Humaines, nr. 38

Internet

- Gossiaux, P.** (2006). *Les maîtres de Buli – Esthétique et Ethno-histoire* <https://www.africarte.it/anthropology/gossiaux/AnthroposysBuli.htm>
- Volper, J.** (2017). *Du goût à la théorie. Le maître de Buli au travers du prisme photographique* <https://journals.openedition.org/aaa/971>

TEKST **GUUS VAN DEN BOOGAARD**

Is er toekomst voor het Afrika Museum in Berg en Dal? (deel II)

Een ander verhaal

In *Tribale Kunst*, jaargang 8, voorjaar 2020, schreef ik een artikel met dezelfde titel. Aanleiding was toen het gerucht dat de paters van de Congregatie van de Heilige Geest (de paters) voornemens waren het gebouw waarin het Afrika Museum (AM) gehuisvest is, te verkopen. Stijn Schoonderwoerd, de toenmalige directeur van de Stichting Nationaal Museum van Wereldculturen (NMvW), een fusie van het Volkenkundig Museum Leiden, het Tropen Museum Amsterdam, het Afrika Museum

in Berg en Dal en het Wereldmuseum Rotterdam, vertelde toen dat het huurcontract met ongewijzigde voorwaarden verlengd was tot 1 januari 2025 en dat daarmee het 'gevaar' geweken was.

Begin 2022 is het AM opnieuw in het nieuws in de landelijke media: de paters hebben aangekondigd per 1-1-2025 uit het samenwerkingsverband met het NMvW te stappen. De verhoudingen lijken er niet beter op geworden.

Wat ging er allemaal mis?

Het ‘oude’ AM zou een tentoonstelling van fotograaf Jimmy Nelson nooit geplaatst hebben

Omdat de zienswijze van de paters naar mijn mening onvoldoende in de media belicht is, heb ik een aantal vragen voorgelegd aan Carel Verdonschot, economisch adviseur van de paters, geen lid van de congregatie, maar wel hun woordvoerder. Tijdens een vraaggesprek met Carel Verdonschot werd me duidelijk dat er veel teleurstelling, bitterheid, afkeur en onbegrip is over de uitvoering van het beleid van het NMvW. Carel Verdonschot gaf me uitgebreide antwoorden. Ik zal daar hieronder een ingekort verslag van geven.

Ik las dat het samengaan van de vier musea nu door de paters als een grote fout wordt ervaren.

“De samenwerking van het AM met het Tropenmuseum en met Leiden wordt thans zeer betreurd, omdat op geen enkele wijze beloftes zijn gehouden, de fysieke zorg en aandacht voor de collectie onvoldoende is en de vastgelegde afspraken over behoud van identiteit en voortzetting van het beleid van het ‘oude AM’ met voeten getreden zijn.”

Stijn Schoonderwoerd vertelde mij eertijds dat als het Afrika Museum in 2014 niet was toegetreden tot de NMvW, het niet meer bestaan had.

Stand van zaken

De terreinen, gebouwen en in ieder geval een groot deel van de collectie ethnografica van het Afrika Museum zijn in bezit van de paters en broeders van de Congregatie van de Heilige Geest, de Spiritijnen. Het contract van de paters met de Stichting NMvW loopt eind 2024 af, de paters willen dit contract niet verlengen vanwege een vertrouwensbreuk met het NMvW en het ontbreken van respect door het NMvW voor de collectie van de Congregatie, waardoor de authenticiteit van het AM verloren dreigt te gaan. De paters hopen op een zelfstandige doorstart van het huidige museum. Het NMvW wil als het contract inderdaad niet verlengd wordt zelf een museum in het oosten van het land oprichten.

“De verklaring die de heer Schoonderwoerd u heeft gegeven is op zijn zachtst gezegd onvolledig. Wat is namelijk het geval.

Museum Volkenkunde en Tropen Museum hadden als gevolg van de bezuinigingen die de culturele wereld in 2010/2011 opgelegd kreeg, te weinig inkomsten, een financieel probleem. Het Tropen Museum dreigde zelfs als gevolg van de tekorten gesloten te worden. Het AM kon ondanks de ruime kortingen op de rijkssubsidies gewoon zelfstandig blijven voortbestaan.

De heer Schoonderwoerd trad aan in 2012 en is voortvarend te werk gegaan; het ministerie liet het AM weten dat het de bedoeling was om subsidiegelden voor Tropenmuseum en Volkenkunde via één luik door te geven, namelijk via Leiden. Het AM, als een door het Rijk gesubsidieerd museum, zag men graag aansluiten, maar wel met behoud van eigen identiteit. De toenmalige Raad van Toezicht en directie van het AM hadden een voorkeur voor een holdingconstructie om de eigen onafhankelijke koers te kunnen volhouden.

Hoe kan het dat nu volgens het NMvW het museum ‘donker Afrika’ presenteert en vernieuwingen tegenhoudt? Dat staat toch haaks op de wijdverbreide opvatting bij professionals dat juist het ‘oude’ AM een onderscheidend, vernieuwend beleid voerde? (Zie Positieve adviezen en rapporten). Voor het ministerie was er geen geldige reden om dan zomaar het museum te sluiten. Het AM had er vertrouwen in dat zij ook na 2017 subsidie had kunnen krijgen, maar is uiteindelijk wel akkoord gegaan met een samengaan: een ‘fusie’ in de vorm van de beschikbaarstelling van de bedrijfsvoering aan het NMvW, het gebruik van de naam Afrika Museum en waarbij de beheersovereenkomst tussen AM en OCW over zou gaan naar het NMvW, maar de locatie Berg en Dal met een locatiedirecteur wel haar sinds jaren ingezette (hedendaags) beleid zou voortzetten met het eigen team. De realiteit bleek anders.”

Positieve adviezen en rapporten

In 2014 beschikte het AM over een rijks subsidie voor de hele beleidsperiode 2012-2016. Het advies van de Raad voor Cultuur was uitermate positief.

Uit Advies Raad voor Cultuur 2012:

“Volgens de raad neemt het Afrika Museum met zijn collectie een onderscheidende plaats in binnen het museaal bestel. De heldere positionering met het eigentijdse perspectief op Afrikaanse kunst en cultuur is geloofwaardig. (Subsidie advies €1.590.000)”.

Ook het rapport van de OCW-visitatiecommissie sprak duidelijke taal. Uit Rapport Visitatiecommissie 2010:

“De commissie wenst nadrukkelijk zijn waardering uit te spreken voor directie en staf. De kleine, maar slagvaardige organisatie straalt veel betrokkenheid en motivatie uit en dat heeft een duidelijke positieve uitwerking op de manier waarop het museum functioneert. De aantrekkelijkheid van het binnen- en buitenmuseum, de programmering van tentoonstellingen en activiteiten hebben ervoor gezorgd dat het museum relatief veel bezoekers weet te trekken. Het Afrika Museum komt voort uit een particulier initiatief en vormt een pareltje in het Nederlandse museumlandschap”.

Vindt u (en vinden de paters) dat een etnografie museum als het Afrika Museum ruimte moet geven aan tentoonstellingen als World Press Photo, Mode, Cacao, Black Lives Matter, Jimmy Nelson e.d.? Moet het Afrika Museum wel een afspiegeling zijn van het huidige Afrika?

Waarom heel Afrika, voor bijvoorbeeld Egypte hebben we immers al een ander museum in Leiden en Amsterdam?

Hoe staat u hier tegenover?

“Het AM heeft, voordat ze de samenwerking in 2014 is aangegaan, al ingezet op een vernieuwende presentatie van het Afrikaanse continent middels het leggen van onder andere verbindingen tussen de ‘traditionele’ etnografica-collectie en de werken van hedendaagse Afrikaanse kunstenaars en kunstenaars uit de Afrikaanse diaspora (kunstenaars die vanuit hun eigen ervaringen en achtergrond originele interpretaties geven aan eigentijdse vraagstukken). Een focus op de collectie is van belang in een instituut dat zich museum noemt.

De collectie die inmiddels (tot 2014) was opgebouwd, heeft een uitstekende kwaliteit en is de grootste collectie in de Nederlandse museumwereld als het gaat om zgn. niet-westerse kunst.

Het ‘oude’ AM zou een tentoonstelling van een fotograaf als Jimmy Nelson nooit geplaatst hebben, omdat hier sprake is van een project dat wel heel erg overeenkomsten vertoont met wat eind 19de/begin 20ste eeuw heel gebruikelijk was in koloniale gebieden. Inheemse bevolking wordt ‘aangekleed’ en letterlijk gepositioneerd zoals de koloniale, westerse fotograaf dat vanuit zijn westers perspectief graag ziet. Wie tegenstribbelt krijgt wat toegestopt. Nelsons werk is het prototype van die koloniale westerse fotografie. George Knight spreekt terecht over ‘etnische porno’. (red.: de historicus Knight heeft het in zijn internetblog niet over porno, maar over superkitsch)

Een thema als Black Lives Matter zou op een wijze aandacht krijgen die mogelijkheden biedt tot een dergelijke dialoog, dus in een programma met muziek, film, lezingen/sprekers, kunstenaars en natuurlijk in samenwerking met de Roots-community. Tentoonstellingen als World Press Photo, die de hele wereld bestrijken liggen niet voor de hand. Het museum heeft altijd veel aandacht gehad voor het verhaal achter foto’s en gezocht naar mogelijkheden om juist de aandacht te vragen voor het Afrikaanse continent. Daar lag de expertise van medewerkers en konden zij bevlogen hun kennis delen met bezoekers. Liever gebruikte men beschikbare zalen voor ‘eigen’ tentoonstellingen met collectie.

Het AM heeft in haar beleid steeds gesproken over Afrika ten zuiden van de Sahara (Sub-Sahara), juist omdat de collectie waarover ze beschikte in dit gebied haar oorsprong vindt. Deze specialisatie heeft vanzelfsprekend ook te maken gehad met het feit dat de collectie haar oorsprong vindt in de gebieden waar de paters en

Het is absoluut de bedoeling van de Congregatie om de rest van de collectie bij elkaar te houden

broeders van de Congregatie gewoon en gewerkt hebben. Noord-Afrika en Egypte behoorden niet tot het aandachtsgebied, omdat er geen/te weinig eigen collectie voorhanden was en bovendien de expertise ontbrak. En, zoals u zelf ook aangeeft, omdat er al musea in Nederland zijn die wel over goede collecties en de noodzakelijke expertise beschikken”.

Vanuit de NMvW wordt gesproken van een stigmatiserend buitenmuseum.

“Met de bouw van het Buitenmuseum, ontstaan in de periode 1982-1992, heeft het voormalig AM steeds een duidelijk omschreven doel gehad, namelijk het onder de aandacht brengen van inheemse bouwvormen die getuigen van een waar vakmanschap en blijk geven van een grote materiaal-kennis bij de bouwers. Bouwvormen die bovendien een organisch geheel vormen, vol van betekenissen voor de bewoners en gebruikers van betreffende woningen. Daarnaast heeft het AM met de bouw van de woonvormen nadrukkelijk de inheemse architectuur (bekend als vernacular architecture) een volwassen plaats willen geven in de geschiedenis van de architectonische wereldgeschiedenis. Immers, waarom worden ‘niet-westerse’ bouwvormen zo dikwijls betiteld als ‘primitief’ bestempeld. Dergelijke uitspraken, waaraan overigens ook het NMvW zich schuldig maakt, zijn gebaseerd op een gevoel van superioriteit en geven blijk van ernstige vooroordelen.

Bovendien vormen de woonerven de oorspronkelijke context waarbinnen objecten uit de collectie ooit een functie hebben gehad (hiermee wordt impliciet de verbinding gemaakt tussen Binnen- en Buitenmuseum). De relatie met hedendaags, stedelijk Afrika werd binnen in het museum nadrukkelijk geprogrammeerd in tentoonstellingen (bijv. ‘Blueprints of Africa’, met Afrikaanse architecten en architecten uit de Afrikaanse Diaspora), in fototentoonstellingen, educatieve projecten en evenementen. In de

kleine videoruimte in de voorzalen draaide continu een filmimpressie, vervaardigd in opdracht van het museum met als titel ‘Stedelijk Afrika’. Ook voor de periode na 2014 stonden er architectuurtentoonstellingen op de agenda, die helaas nooit zijn uitgevoerd (terwijl subsidies reeds waren toegezegd). Het AM was al enige jaren voor de overname in 2014 bezig met planvorming voor het vernieuwen en herinrichten van het gehele buitenterrein. Al die plannen zijn door de nieuwe directie stilgelegd. Het is heel jammer dat kennelijk niemand in het NMvW de moeite genomen heeft om zich eens te verdiepen in doelstellingen en geschiedenis van het Buitenmuseum”.

Wat vindt u van het spreekverbod dat Irene Hübner, de voormalige directeur van het AM, heeft gekregen van het NMvW? Haar ontslag als directeur destijds roept ook vraagtekens op.

“Wij wilden gebruik maken van haar deskundigheid binnen onze werkgroep toekomst AM. Dat is blijkbaar te bedreigend voor het NMvW. Wij zijn niet blij met de inmenging van het NMvW in onze keuzes voor externe deskundigen om een goede doorstart te kunnen maken”.

Het bericht van de verkoop van de twee beelden, (de publiekstrekker, het grote spijkerbeeld en het Senufo-beeld) door de paters is bij veel van onze leden met teleurstelling ontvangen. Is er een garantie dat dit soort verkoop in de toekomst niet gaat plaatsvinden?

“De verkoop van de beelden was een noodzaak om te kunnen voorzien in het onderhoud van de paters. Het was een lastig besluit dat na lang wikken en wegen is genomen. Het is absoluut de bedoeling van de Congregatie om de rest van de collectie bij elkaar te houden en haar de aandacht en zorg te geven die nodig is. Het respect voor de collectie en de zorg voor de instandhou-

ding van het buitenmuseum is er bij het management van het NMvW absoluut niet.

Heeft het Afrika Museum een kans om op de huidige plaats in Berg en Dal te blijven bestaan?

“Natuurlijk is er een kans. Die is er altijd, maar het zal veel afhangen van de (financiële) mogelijkheden die de Congregatie weet te vinden om een doorstart te maken. Het Rijk heeft al laten weten het museum niet te willen subsidiëren en de gemeente is niet kapitaalkrachtig genoeg. Het is de vraag of wij voldoende druk op de overheid kunnen bewerkstelligen om een omslag te maken”.

Is de collectie als geheel nog aanwezig in Berg en Dal of is deze (gedeeltelijk) verhuisd naar het depot in 's Gravenzande? En wat is er met de boekencollectie van het Afrika Museum gebeurd?

“De etnografica-collectie bevindt zich deels in Berg en Dal en is deels overgebracht naar het depot van het NMvW in 's Gravenzande. De vakbibliotheek van het AM, die regelmatig werd bezocht door geïnteresseerde externen, lijkt volledig opgeheven. Zeldzame exemplaren of boeken die op de andere locaties niet aanwezig waren, zijn mogelijk naar Leiden gebracht, de rest is mondjesmaat verkocht en een groot aantal boeken is verdwenen. De AM-bibliotheek heeft dus hetzelfde lot moeten ondergaan als de bekende bibliotheek in het Tropenmuseum en het Koninklijk Instituut voor de Tropen, die ‘verdwenen’ is en deels verkocht en terechtgekomen is in Alexandrië. Vanzelfsprekend wenst de Congregatie haar eigen boekencollectie terug. Zeker omdat het overgrote deel van die collectie bezit is van de paters. Het argument van het NMvW dat de boekencollectie volledig is aangekocht met overheidssubsidie en derhalve geen bezit van de congregatie is, is onjuist. Meer dan driekwart is privébezit.”

De benedenverdieping is drastisch veranderd (en lang dicht geweest), met het doel een jonger publiek te bereiken. Is het aantal bezoekers sindsdien weer toegenomen, of is daar als gevolg van de sluiting door de Corona-maatregelen

niets over te zeggen? (in 2018 was het aantal bezoekers 71000 en in 2019 55000)

“Met de overname van het AM op 1 april 2014 door het NMvW werd door de nieuwe directie verklaard dat de bezoekerscijfers omhoog gebracht zouden worden tot minimaal 100.000. Zoals blijkt uit de door u vermelde aantallen uit 2018 en 2019 is dat klaarblijkelijk niet gelukt. Er is zelfs een flinke daling ingezet in 2019. Het zelfstandige AM van voor 2014 heeft nooit een dergelijk laagterecord van 55.000 genoteerd. Over 2020 is voor zover ik weet niets gepubliceerd. Corona zal daar debet aan zijn.”

Als ik het goed begrepen heb uit de jaarverantwoording 2020 van het NMvW heeft deze stichting nog een vermogen van meer dan 6 miljoen euro (deels geoormerkt). Is u bekend of AM nog recht heeft op een deel van dit vermogen na de scheiding?

“Het streven van de Congregatie is het behoud van het Afrika Museum. Als we nu niet ingrijpen en het NMvW op afstand zetten dan zijn hun plannen om de naam en de authenticiteit van het Afrika Museum inclusief het slopen van het buitenmuseum binnen korte tijd werkelijkheid.

Wij gaan er niet van uit dat er nog vermogen is dat wij terugkrijgen. Integendeel, het zal veel geld gaan kosten om de afbraak als gevolg van het beleid van het NMvW weer te herstellen. De congregatie is van mening dat wij nu moeten ingrijpen en mogelijk de kosten moeten accepteren om het Museum te redden van de ondergang.”

Tot zover een deel van de uitgebreide reactie van Carel Verdonschot op mijn vragen (zie voor het hele interview www.tribalekunstencultuur.org).

guusvandenb@gmail.com

Bronnen:

Boogaard, G. (2020). Is er toekomst voor het Afrika Museum in Berg en Dal? In: *Tribale kunst*, Jaargang 8, voorjaar 2020, p. 36 -38

Sluiting dreigt voor het Afrika Museum. In: *De Gelderlander*, 9-4-2022, p. 3-5

Ruzie bedreigt het Afrika Museum. In: *NRC*, 25 april 2022, p. C3

Internet, geraadpleegd april 2022:

George Knight: <https://georgeknightlang.wordpress.com>
Jaarverantwoording 2018.pdf (tropenmuseum.nl)
Jaarverantwoording 2020_0.pdf (tropenmuseum.nl)